

El *plantatge* (ALDC, V, 1105. El *plantatge*)

El *plantatge* és una planta herbàcia (gènere *Plantago*), freqüent en prats i llocs incultes, de flors en espiga i amb fulles emprades en medicina; deriva del llat. PLANTAGĬNE (nominatiu PLANTAGO), der. alhora de PLANTA ‘planta del peu’ “probablement per comparació de les llargues fulles del plantatge menor o de fulla estreta, caracteritzades per llurs cinc nervis, que es van comparar amb els cinc dits i nervatures corresponents del peu humà” (DECat); es va estendre al murcià *plantaje*. La primera etapa de derivació és *plantage* (< *PLANTAGEN), amb [ɟ], que després va passar a [dʒ] en posició postaccentual (veg. Coromines, 1971: 260), eventualment ensordida en dues àrees (*planta*[tʃ]e), per raons diverses: 1) a l'àrea del cat. central, per una probable extensió de l'alternança [dʒ]/[tʃ], com *fe*[dʒ]e/ *fe*[tʃ]e; 2) als espais apitxats, per l'ensordiment sistemàtic de les consonants sonores.

Var.: *plantaina*, expansió de l'arag., com *piantaina* 108, d'un anterior **pllantaina* 94 (semblant a *pllantatge* 93, 99, 100), per vocalització de la [ʎ], com passa algunes

vegades en parlars ribagorçans; *plant*[ẽ] 7 és pres del fr. *plantain*; *llantaïm* 115, 118 sembla una resta del mossàrab *plantain*, amb tractament cast. del grup inicial i desplaçament de l'accent sobre la *i* i canvi de la *n* final en bilabial d'acord amb l'habitual fonètica del cat. Per a altres noms romànics del plantatge, veg. Bertoldi, 1924 i Rohlfs, 1924.

Altres mots de caràcter més local: *herba de cinc nirvis* 110, d'acord amb l'estructura de les fulles ja esmentada; *cua de rat* 11 o *cua de rata* 85, per comparació de l'espiga amb l'apèndix del rosegador, i *grana d'ocell* 6, per la llavor cercada pels ocells.

El predomini de *plantatge* és total, amb l'ensordiment de la palatal ja al·ludit, completat amb *plantaina*, d'afinitat arag.

Són mots normatius *plantatge*, des del DOrt, 1917, i *herba de cinc nirvis*, des del DG₁, 1932 (canviada en *herba de cinc nervis* en el DIEC₁, 1995).

